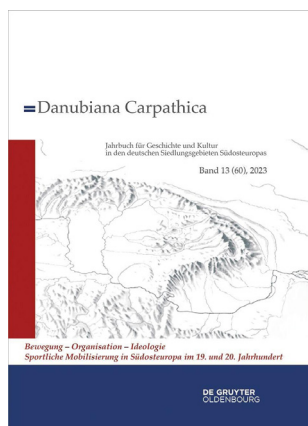

др Милан Радовановић, дипл. историчар
Београд

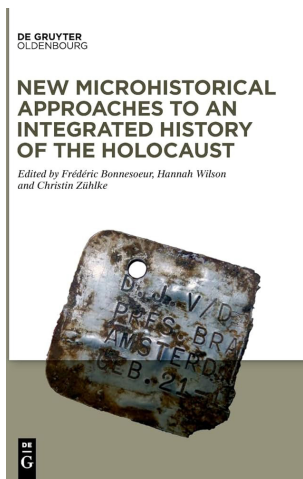
Друштвена историја у фокусу XLIX

Ilić, Angela; Weger, Tobias (Hrsg.), *Bewegung - Organisation - Ideologie: sportliche Mobilisierung in Südosteuropa im 19. und 20. Jahrhundert*, De Gruyter Oldenbourg, Berlin 2023, 335 S.

Четрнаест радова сакупљено у зборнику који су уредили Анђела Илић и Тобијас Вегер, са Института за немачку културу и историју у Југоисточној Европи (Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas), при Универзитету Лудвиг-Максимилијан (Ludwig-Maximilians-Universität) у Минхену, бави се надређеном темом интеракције спорта, идеологије и мобилизације становништва. Ограничавајући се у својим разматрањима на простор Југоисточне Европе, током XIX и XX века, аутори објављених прилога разматрају улогу коју су спорт и физичка култура играли у пропагирању идеја доминантних одређеном етничком, националном и социјалном дискурсу. Фокус зборника представљају удружења и покрети са немачког говорног подручја, односно они који су се идентификовали као „немачки“. Публикацију, поред уводних разматрања, чине четири веће целине, посвећене развоју спорта у мултиетничком окружењу; улози спорта у изградњи регионалних, националних и транснационалних веза; употреби спорта и других рекреативних активности за потребе мобилизације становништва у међуратном периоду и спорту, у контексту питања

идентитета, политике и културе сећања у периоду после Другог светског рата.

Bonnesoeur, Frédéric; Wilson, Hannah; Zühlke, Christin (Ed.), *New microhistorical approaches to an integrated history of the Holocaust*, De Gruyter Oldenbourg, Berlin; Boston 2023, 380 p.

Како се приближавамо тренутку у коме више неће бити живих сведока страдања Јевреја у Другом светском рату, све је израженија потреба за писањем интегралне историје холокауста, на каквој је још 1997. године инсистирао Сол Фридлендер (Saul Friedländer). Зборник који су уредили Фредерик Бонесор, Хана Вилсон и Кристин Цилке, сарадници Центра за истраживање антисемитизма (Zentrum für Antisemitismusforschung), Техничког Универзитета у Берлину (Technische Universität Berlin) представља својеврсни одговор на Фридлендеров позив да се паралелно посматрају и анализирају идеологија починилаца, став окружења и свет жртава. Аутори прилога страдање јеврејске заједнице анализирају комбинујући макро и микро перспективу, настојећи да напишу изразито личну историју холокауста и скрену пажњу на оне његове аспекте који често остају занемарени или сакривени иза неопходних генерализација. Зборник чини шест већих тематских целина, посвећених материјалној култури, простору, звуку, роду и друштвеној историји. У оквирима ових надређених тема, истраживачи холокауст посматрају кроз призму одеће и ритуалних предмета; лиминалности и специфичног значења простора у контексту страдања; музике, односно звука као носиоца емоције страха; сексуалног насиља и родне дискриминације, те положаја појединца, породице и заједнице.

Schoß, Lisa, *Von verschiedenen Standpunkten: die Darstellung jüdischer Erfahrungen im Film der DDR*, DEFA Stiftung, Berlin 2023, 654 S.

Источна Немачка заузела је сасвим специфичну позицију када је у питању суочавање са наслеђем холокауста. Упркос јавном дискурсу изграђеном на вредностима антифашизма, у контексту кога се слободно расправљало о свим аспектима фашизма, тема страдања Јевреја током Другог светског рата доследно је прећуткивана. Паралелно је тема холокауста свеприсутна у свакодневици, на локалном нивоу, али пре свега у уметности и култури. У њима се може препознати не само суочавање са немачким злочинима почињеним над јеврејским становништвом, већ и одговарајући приступ искуству жртава. Резултат овакве контрадикторностије амбивалентност у самом корену источнонемачког доживљаја холокауста и дискурса који је из њега проистекао. Кроз призму овог дискурса Лиса Шос, самостални истраживач у области књижевности и културе, разматра представе јеврејске заједнице и јеврејског искуства у источнонемачким филмовима и на источнонемачкој телевизији. Дихотомију перспектива одржава разматрајући паралелно делатност институција и актера испред, односно иза камере. Наступајући као носиоци антифашистичког дискурса и перспективе јеврејске заједнице, они су се често ослањали на лично искуство и наступали мимо идеолошког оквира у коме су стварали. Књига је подељена на пет већих целина, које комбинују хронолошки и тематски приступ предоченом проблему.

Cramer, Isabella, *Utopie, Diktatur und Raum: Architektur als Herrschaftsinstrument im 20. Jahrhundert*, DOM publishers, Berlin 2023, 311 S.

У старогрчком језику, појам утопије био је директно повезан са простором. Многи ауторитарни режими 20. века настојали су да овај теоријски концепт претворе у стварност. У свести становништва под ауторитарном влашћу, локални простор требало је претворити у манифестацију идеализованог простора. Изабеле Крамер, историчарка уметности из Минхена, у приређеном рукопису своје дисертације, анализира процес реализације локалног схватања утопије на примеру режима Совјетског савеза, нацистичке Немачке, Источне Немачке и Румуније под влашћу Николаеа Чаушескуа. Фокусира се првенствено на архитектуру, односно начин на који је најјавнија форма уметности у тоталитарним режимима инструментализована како би конструисао и јавности представио одређени модел друштва. Ауторка не посматра преплетеност утопије, диктатуре и простора као нешто што припада прошлости, већ представља методолошки оквир који може послужити као својеврсни образац за критички приступ архитектури и њеној инструментализацији за легитимизацију ауторитарних режима. Поред увода, пролога и закључка, ову публикацију чине четири поглавља, посвећена совјетском, националсоцијалистичком, источнонемачком и Чаушесковом режиму. Ауторка при томе, локални покушај изградње утопије посматра кроз парадигму грађевина највеће симболичне вредности у датом друштвено-политичком контексту.